

Ігнат'єв М.М.

аспірант,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-475-0-80>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Митна система є ключовим елементом державної економічної політики, оскільки вона забезпечує регулювання зовнішньоекономічної діяльності, контроль за товаропотоками та наповнення державного бюджету. У контексті європейської інтеграції України одним із важливих завдань стає гармонізація митного законодавства та процедур відповідно до стандартів Європейського Союзу (ЄС). Угода про асоціацію між Україною та ЄС визначає основні напрями трансформації митної політики, що має сприяти розвитку міжнародної торгівлі та залученню іноземних інвестицій.

Митна система України, як складний комплекс інституцій, нормативно-правових актів та процедур, потребує модернізації з метою підвищення її ефективності. Основними критеріями оцінки є швидкість митного оформлення, рівень корупції та відповідність міжнародним стандартам. Європейський підхід до митної політики базується на спрощенні митних процедур, застосуванні єдиних митних тарифів та широкому використанні електронного документообігу [4]. З огляду на це, для України ключовими аспектами реформування є цифровізація, стандартизація та інтеграція митних процесів у загальноєвропейський простір.

Процес адаптації митного законодавства України до стандартів ЄС передбачає імплементацію таких ключових положень [1]:

1. Впровадження норм Митного кодексу ЄС (Regulation (EU) №952/2013);
2. Спрощення митних процедур відповідно до Конвенції про спільний транзит (NCTS);
3. Запровадження інституту Авторизованого економічного оператора (АЕО);
4. Посилення заходів протидії контрабанді та митним правопорушенням.

Україна вже здійснила низку змін у митному законодавстві, проте залишаються виклики щодо його ефективного застосування та адаптації до європейських стандартів. Єдина митна територія охоплює всі країни ЄС та деякі асоційовані території. ЄС є митним союзом, що означає відсутність митних кордонів між країнами-членами. Митні органи ЄС контролюють зовнішні кордони союзу, а всередині митного союзу товари переміщуються без обмежень. Україна здійснює контроль за всіма митними операціями, тому митний контроль здійснюється як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях. Повна цифровізація митних процесів: всі декларації подаються в електронному вигляді через автоматизовані системи (ICS2, NCTS) [4]. Програма АЕО (Authorised Economic Operator) дозволяє компаніям отримувати спрощений доступ до митних процедур. В Україні митна політика формується самостійно та може змінюватися відповідно до економічної ситуації. Хоча використовується система «Єдине вікно», на практиці залишається багато бюрократичних процедур. Програма АЕО в Україні тільки впроваджується, і не всі компанії можуть

Україна вже здійснила низку змін у митному законодавстві, зокрема прийняла Закон «Про Митний тариф України» [3], проте залишаються питання щодо його ефективного застосування на практиці.

Таблиця 1

Порівнянняльна таблиця певних митних процедур

Параметр	Україна	ЄС
Автоматизовані системи аналізу ризиків	АСМО «Інспектор» виконує формування ризиків	Повноцінно працюють та мають різного роду нововведення або контролю
Системи сканування вантажів	Обмежена кількість	Високотехнологічні системи сканування
Мобільні митні групи	Відсутні	Активне використання
Інфраструктура пунктів пропуску	Часто застаріла	Сучасна, з високим рівнем автоматизації

Джерело: розроблено авторами за матеріалами [2; 4]

Згідно таблиці 1 матеріально-технічне забезпечення митних органів відіграє ключову роль у ефективному функціонуванні митної системи. В ЄС митні органи оснащені сучасними технологіями та автоматизованими системами контролю, тоді як в Україні ще зберігається певна нестача технічних ресурсів. Для підвищення ефективності митних процедур необхідне масштабне впровадження електронних систем аналізу ризиків, сканування вантажів та автоматизації митного оформлення. При цьому

сама інфраструктура та технічне забезпечення є застарілим або таким, що вже не ефективно виконує свої функції.

На шляху гармонізації української митної системи з європейськими нормами існує низка викликів, серед яких:

1. Бюрократичні перешкоди та необхідність адаптації процедур митного оформлення;

2. Корупційні ризики, що можуть сповільнювати ефективність реформ;

3. Технічна модернізація, яка потребує значних інвестицій та підготовки персоналу.

Разом з тим, успішне впровадження європейських стандартів дозволить суттєво покращити ефективність митного адміністрування, скоротити час оформлення товарів та підвищити прозорість митних процедур. Гармонізація митного законодавства України з нормами Європейського Союзу (ЄС) є частиною зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (DCFTA) та підготовки до можливого вступу в ЄС. Основна мета цього процесу – приведення українських митних процедур у відповідність до Митного кодексу Союзу (UCC), що забезпечить спрощення торгівлі та інтеграцію України в єдиний митний простір ЄС.

Основні напрямки гармонізації[1-4]:

1. Нормативно-правове узгодження

– Україна адаптує положення Митного кодексу України (МКУ) до стандартів ЄС;

– Впровадження європейських норм щодо митного контролю, митного транзиту, тарифів, митних процедур та захисту прав інтелектуальної власності.

2. Спрощення митних процедур

– Зменшення митного контролю для надійних компаній – впровадження статусу авторизованого економічного оператора (АЕО), що надає підприємствам певні привілеї;

– Перехід на повністю електронне декларування та інтеграція з митними системами ЄС (ICS2, NCTS).

3. Інтеграція до митних інформаційних систем ЄС

– Приєднання до спільної транзитної системи NCTS (New Computerised Transit System) – це дозволяє Україні брати участь у єдиній транзитній системі з ЄС та країнами ЄАВТ (EFTA) ;

– Інтеграція до системи ICS2 (Import Control System 2) – платформи для контролю за безпекою товарів при імпорті в ЄС.

4. Єдиний митний тариф та преференції

– Україна поступово запроваджує єдиний митний тариф (СЕТ) ЄС на певні групи товарів;

– Зона вільної торгівлі з ЄС (DCFTA) передбачає поступове скасування імпортних мит на товари з ЄС;

– Використання митних преференцій ЄС, таких як GSP (Generalised Scheme of Preferences).

5. Боротьба з контрабандою та митними правопорушеннями

– Впровадження європейських стандартів митного контролю та управління ризиками;

– Посилення митного нагляду через цифровізацію процесів та обмін даними з митними органами ЄС;

– Посилення заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця митних процедур між Україною та Польщею

Аспект	Україна	Польща
Орган митниці	Державна митна служба України (ДМСУ)	Krajowa Administracja Skarbowa (KAS)
Митне оформлення	Відбувається через електронні системи, митні брокери можуть допомагати	Електронна система e-Celina, взаємодія з ЄС
Контроль за імпортом/експортом	Високий контроль через війну, санкційні обмеження	Частина єдиного митного простору ЄС, спрощені процедури в рамках Союзу
Податки та мита	ПДВ (20%), мита залежать від товару	ПДВ (23%), мита за регламентом ЄС
Спрощені митні процедури	«Єдине вікно», АЕО (Авторизований економічний оператор)	АЕО (авторизований економічний оператор), єдина митна територія ЄС
Період оформлення товарів	1–3 дні для стандартних вантажів	1–2 дні, транзитні товари проходять швидко в рамках ЄС

Джерело: розроблено авторами за матеріалами [2; 4]

Порівнюючи митні процедури України та Польщі згідно таблиці 2, можна відзначити як спільні риси, так і суттєві відмінності. Обидві країни використовують електронні системи для митного оформлення та мають механізми спрощення, такі як АЕО. Водночас Польща, як частина Європейського Союзу, має перевагу спрощеного митного режиму в

межах єдиного ринку, що пришвидшує процеси оформлення та транзиту товарів. В Україні митний контроль є суворішим через воєнний стан і санкційні обмеження. Також спостерігається різниця в рівнях ПДВ (20% в Україні проти 23% у Польщі) та підходах до митного регулювання, де Польща дотримується норм ЄС. Загалом, митні процедури в Польщі є більш інтегрованими та швидшими, тоді як в Україні вони залежать від поточних внутрішніх і зовнішніх викликів.

Таким чином трансформація митної системи України є необхідним кроком на шляху до європейської інтеграції. Впровадження стандартів ЄС, цифровізація митних процесів та підвищення інституційної спроможності митних органів сприятиме розвитку міжнародної торгівлі та зміцненню економічної позиції України на глобальному ринку. Незважаючи на існуючі виклики, реалізація реформ у митній сфері дозволить створити ефективну систему митного адміністрування, яка відповідатиме найкращим європейським практикам.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2023 року . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text
2. Митний кодекс України від 15.01.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-VI>
3. Закон України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
4. Митний кодекс ЄС від 10.10.2013 року. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>
5. Офіційний сайт Державної митної служби України URL: <https://customs.gov.ua>